

Kraljevič Marko in razbojnik Musa.

Narodna.

Vino pije Musa Arbanaški,
pije v Stambolu, v gostilni beli;
ko se Musa je nažlampal vina,
takrat začne pijan besediti:
»Glejte, let je že devet minilo,
odkar dvorim carju jaz v Stambolu
ne zaslužim konja ne orožja,
pa ne suknje stare niti nove;
a tako mi moje vere trdnel!
Kar v primorje se odpeljem ravno,
tam zatvorim vse pristane morske
in vse ceste okolo primorja,
pa postavim vtrdbo si v primorju,
okrog vtrdbe v zid železne kljuke,
da povestim hodže in hadžije.«¹

Kar je Turče vinsko govorilo,
to je trezno tudi učinilo:
Res odpelje se v primorje ravno,
tam zatvori vse pristane morske
in vse ceste okolo primorja,
koder vozi se blago državno
po tristo tovorov vsako leto,
vse je Musa res pridržal sebi;
vtrdbo si v primorju je sezidal,
okrog vtrdbe del železne kljuke,
nanje vesil hodže in hadžije.

Kadar čuje car pritožbe take,
pošlje nanj Čuprilijić-vezirja,²
z njim pa tisoče tri hrabre vojske
Ko dospeli so v primorje ravno,
vse premaga Musa po primorju
in ujame Čuprilijić-vezirja
in navzkriž mu zveže bele roke,
pa odvede carju ga v Stambolu.

¹ Turški duhovniki in romarji v Meko.

² Carski namestnik.

Začne car iskati zdaj junaka
in blaga obeča mu nebrojno,
kdor ubije Muso kesedžijo,¹
marsikdo od doma je odhajal,
ali v Stambol nihče ni prihajal.
To je carja silno zaskrbelo;
pa mu reče hodža Čuprilijić:
»Gospodine, care od Stambola!
Da imel bi kraljeviča Marka,
on bi zdrobil Muso kesedžijo!«
Pa pogleda care ga postrani
in zalijejo oko mu solze:
»Pusti mene, hodža Čuprilijić,
ko spominjaš kraljeviča Marka.
Že kosti so davno mu sprhnele.
Tri minila dolga so že leta,
kar sem vrgel bednega v temnico
in poslej je nisem več otvoril.«
Pa mu reče hodža Čuprilijić:
»Milost, milost, care gospodine.
Kaj bi dal ti onemu junaku,
ki ti živega privede Marka?«
Veli njemu care gospodine:
»Dal na Bosni njemu bi vezirstvo
brez prestanka za devet let dolgih,
pa ne vprašam pare ne dinarjal!«
Skoči hodža zdaj na lahke noge
in temnici brž otvori vrata,
pa privede kraljeviča Marka,
pa privede ga naravnost carju;
sezajo lasje do zemlje črne,
pol jih vleče, pol se z njimi krije;
nohti so mu, da oral bi z njimi;
strla plesen ga je kamenéna,
očrnel je kakor kamen sinji.

Veli care kraljeviču Marku:

»Aš si še količkaj živ, Marko?«

»Živ sem še, živ, care, a prav malo!«

¹ Razbojnik na konju.

Sede car in pripoveda Marku,
kaj učinil je razbojnik Musa;
pa on vpraša kraljeviča Marka:
»Ali bi se drznil ti, moj Marko,
da odideš tja v primorje ravno
in poraziš Muso kesedžijo?
Dam blaga ti, kolikor ti drago!«
Odgovarja kraljevič mu Marko:
»Aja, bogme, care gospodine:
Strla me je plesen kamenéna,
še z očmi več gledati ne morem,
kam li se dvobojevati z Muso!
Kamorkoli me namesti v krčmo,
kjer dado naj vina in rakije
in bravine naj dajo mi tolste,
pa piškotnega dado naj hleba;
nekoliko dni naj tam posedam,
pa povem, kdaj Marko zmore Muso!«

Car pokliče brž tri brivce mlade:
eden mi je, drugi Marka brije,
tretji mu nohtove obrezuje.
Namesti ga car v gostilno novo,
predenj dene vina in rakije
in bravine daje njemu tolste
in piškotnega mu reže hleba.
Marko tam sedi tri mesce dolge,
da se mu življenje prav povrne.
Vpraša car pa kraljeviča Marka:
»Ali zdaj se drznil boš, moj Marko?
Dosti mi je bedne sirotinje,
vse prokletnika tožeče Muso!«
Veli Marko carju zdaj spoštljivo:
»Suhe mi donesi drenovine,
ki pod streho let devet je celih,
da pogledam, če sem že za borbo!«
Doneso mu suhe drenovine,
Marko stisne jo z desnico roko,
hrstne drenje na dva, na tri kose;
a iz njega voda ne udari:

»Bogme, care, nije čas še pravil«
In ostane še ves mesec dolgi,
da se Marko malo oporavi.
Kadar vidi, da je že za borbo,
on poišče suho drenovino.
Doneso res drenovine Marku.
Kadar stisne jo z desnico roko,
hrstne bedna na dva, na tri kose
in dve kaplji vode posolzita.
Marko takrat carju sporočuje:
»Čas je, care, čas je zdaj dvoboja!«
Pa odide k Nóvaku kovaču:
»Kuj mi sabljo, moj Novače mojster.
kakor nisi še skoval nikoli!«
Da zato mu trideset dukatov,
pa odide vnovič še v gostilno,
pije vino tri — četiri dneve,
pa došeta zopet do Novaka:
»Je li si, Novače, skoval sabljo?«
Ta prinese sabljo že skovano.
In pobara kraljevič ga Marko:
»Je li dobra, moj Novače mojster?
Novak Marku tiho beseduje:
»Imaš sabljo tu in nakovalo,
pa ogledaj sabljo, če bo dobra!«
Mahne s sabljo zdaj v desnici roki,
mahne in po naklu vdari Marko,
naklo je, glej, kar na pol presekal,
pa on bara Nóvaka kovača:
»Boga ti, Novače, čuj me, mojster!
Ali pa si kdaj skoval že boljšo?«
Veli njemu zdaj Novače mojster:
»Oj, Boga mi, kraljevič moj Marko!
Samo eno že skoval sem boljšo,
boljšo sabljo boljšemu junaku:
ko se vrgel Musa je v primorje,
kadar njemu bil skoval sem sabljo,
pa udari z njo po nakovalu,
niti panj pod njim zdrav ne ostane!«
In razljuti kraljevič se Marko,

pa govori Nóvaku kovaču:
»Daj mi roko, moj Novače mojster,
daj mi roko, da ti plačam sabljo!«
Prevari se, pičila ga kača,
prevari se, da mu desno roko,
mahne s sabljo kraljeviču Marko,
roko mu odseka od ramena:
»Vidiš zdaj kovač, Novače, mojster!
Zdaj ne skuješ boljše več ne gorje;
tu imaš pa stotino dukatov,
da preživljaš z njimi se do smrti!«
Dal je njemu stotino dukatov,
pa zajezdil Šarca za dvoboje
in odšel je kar v primorje ravno;
povsod stika in po Musi vpraša.

Dvigne pa se neko jutro rano
ob prepadih gore Kačanika
in eto ti Muse kesedžije,
na konjiču noge je prekrižal,
topuz¹ meče nebu pod oblake,
pa lovi ga zopet v roke bele.
Ko približata se na srečišče,
reče Marko Musi kesedžiji:
»Junak Musa! Umakni se s pota,
se umakni ali se pokloni!«
Odgovarja Musa Arbanaški:
»Beži, Marko, ne začenjaj svaje,
ti odjaši, da pijemo vino,
a jaz ti se umakniti nečem,
pa najsi rodila te kraljica
v gornji sobi na blazini mehki,
v čisto svilo naj te povijala,
z zlato vozo te povezovala,
pitala te z medom in sladkorjem;
mene pa je ljuta Arbanaska
med ovci tam na hladni skali
v črno raševino povijala
ter s srebotom pustim me vezala,

¹ Buzdovan, porat

pitala me s sokom je ovsenim;
pa še rajša me je zaklinjala,
naj nikomur se ne vmikam s pota!«
To začuje od Prilipa Marko
in izpusti svoje bojno kopje
med ušesi dragemu on Šarcu
deli² Musi kar v junaške prsi.
Na topuz ga Musa je dočakal,
preko sebe je odbil mu kopje,
pa pograbi svoje bojno kopje,
da udari kraljeviča Marka,
na topuz ga Marko je dočakal
in prebil ga na tri polovine.
Potegnila sablje sta kovane,
druga drug junaško zdaj naskoči:
Mahne s sabljo kraljeviču Marko,
deli Musa buzdovan podstavi
in zdrobi jo na tri polovine,
pa potegne svojo sabljo naglo,
a podstavi topuzino Marko
in mu zbije sabljo iz ročaja.
Sežeta po težkih buzdovanih
in začneta z njimi se mahati;
buzdovanoma osti zdrobita,
vržeta jih po zeleni travi,
skočita sedaj raz svoja konja,
sprimeta se za kosti junaške,
zaženeta po zeleni travi,
srečal se je res junak z junakom,
deli Musa se s kraljičem Markom,
on ne more na tla streti Marka,
Marko Muse skloniti ne more.
Nosita se letni dan dopoldne;
Musa sika iz ust belo peno,
kraljevič pa belo in krvavo.
Pa govori Musa kesedžija:
»Ti omahni, ali jaz omahnem!«
Omahuje kraljeviču Marko,
nič ne more učiniti,

¹ Deli — junak.

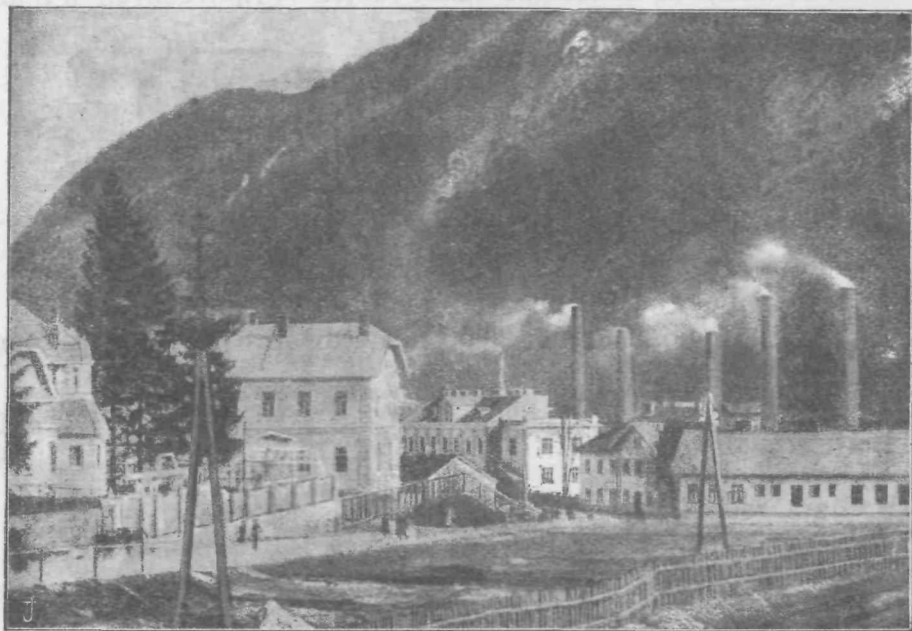

kar omahne Musa kesedžija,
pade z Markom na zeleno travo
in na prsi sede mu junaške.
A zavzdihne kraljevič zdaj Marko:
»Kje si danes, posestrima vila?
Kje si danes? Da bi te ne bilo!
Glej, da si se krivo zaklinjala,
da v nesreči hočeš pomagati
meni, pa me došla kadarkoli?«
Javi mu se iz oblaka vila:
»Kaj je, brate, kraljevič moj Marko!
Ali nisem, bedni, govorila,
ne začenjaj na nedeljo svaje?
Ni sramota, dva da sta na enem;
kje so neki tvoji gadje tajni?«
Gleda Musa v brdo in oblake,
odkod z Markom da govori vila.
Seže Marko zdaj po nožu skrivnem
in razpara Muso kesedžijo
od pasu pa v samo belo grlo;
mrtev Musa se zvali na Marka,
da se komaj koplje izpod njega.
Ali ko ga preobrne Marko,
vidi v Musi tri srca junaška,
troja rebra ene kar na drugih;
eno srce je že bilo mrtvo,
drugo mu se komaj razigralo,
a na tretjem ljuta kača spava.
Kadar se je kača prebudila,
mrtvi Musa skače po ledini,
pa je Marku kača govorila:
»Hvali Boga, kraljeviču Marko,
da se nisem preje probudila,
kadar Musa bil je še v življenju.
Kako grozno bilo bi po tebi!«
Ko to vidi kraljeviču Marko,
solza orosi mu belo lice:
»Gorje meni! Bog se me usmili!
Boljega pogubil sem od sebe!«
Na to Musi on odseče glavo

in jo vrže šarcu v ovsno torbo
ter odnese tja jo v Stambol beli.
Kadar vrže carju jo pred noge,
skočil car je od strahu na noge,
pa mu reče kraljeviču Marko:
»Ne boj mi se, care gospodine!
Le kako bi živega počakal,
ko se strašiš njega mrtve glave?«
Car mu dal blaga je tri tovore.
Šel domov je Marko v Prilip beli,
Musa óstal vrhu Kačanika.

Ivo Trošt.

J E S E N I C E - F U Ž I N E